REZUMATE

CRITICĂ

Kriszta Kedves: A nu fi nicăieri cu adevărat

Îngrijirea persoanelor vârstnice în străinătate este o problemă foarte actuală care afectează viața multor oameni, nu doar în ținutul secuiesc, ci în întreaga Românie. În ultimii ani mulți au plecat să lucreze în străinătate; unii pentru a putea finanța îngrijirea propriilor părinți vârstnici, iar alții cu intenția de a folosi banii câștigați și aduși acasă pentru a-și începe o viață independentă: să-și construiască o casă, să-și cumpere un apartament sau să-și întemeieze o familie. Regizorul de teatru David Schwartz încearcă să pună în lumină această problematică complexă în piesa de teatru verbatim „Mások élete" („Viețile altora"), creată împreună cu actorii Teatrului Municipal „Csíki Játékszín" din Miercurea Ciuc, realizând astfel un spectacol care, potrivit recenzentei Kriszta Kedves, taie până la os, pătrunde sub pielea spectatorului fără să-și dea seama, și îi ocupă mintea zile întregi.

Nóra Balázs: Arta nu este niciodată liberă

După o pauză de nouă ani, Nóra Balázs a participat la Întâlnirea Teatrală Euroregională Timișoara (TESZT) cuprinsă de un amestec de curiozitate și scepticism, întrucât ediţiile anterioare ale festivalului îi modelaseră viziunea teatrală. Era sceptică deoarece, din cauza reducerilor bugetare, mai multe spectacole din programul ediției din acest an a festivalului au fost anulate; numărul invitaților a fost redus drastic, iar unul dintre workshopuri a fost anulat. După spectacolele vizionate, criticul a ajuns la concluzia că acest festival, care, în general pune în focus altceva decât reafirmarea formelor teatrale convenționale, a reușit să prezinte spectacole care dau de gândit, care au captivat publicul și chiar l-au determinat să privească lucrurile dintr-o perspectivă nouă. Acesta se datorează faptului că majoritatea producțiilor din program, într-un fel sau altul, au contestat status quo-ul cu care suntem obișnuiți în teatrele noastre (tradiționale).

Leonidasz Purosz: Parada ingenioșilor fără resurse

Ce a mai rămas din festivalul Thealter, se întreabă Leonidasz Purosz în acest reportaj. Răspunsul său este: festivalul este un eveniment modest, cu un caracter distinct, puritan, dar cu săli pline, un program bogat (teatru, lecturi, teatru pentru copii, teatru de păpuși, dans, artă performativă și teatru-concert), un blog de festival de calitate, care este o sursă de inspirație atât pentru spectatori, cât și pentru jurnaliști; precum și o echipă dedicată (formată în mare parte din voluntari) care lucrează în mod neobosit pentru a oferi artiștilor de teatru experimental, companiilor des invitate și trupelor emergente o oportunitate de a se exprima.

Tamara Constantinescu: O liturghie teatrală despre o călătorie existențială-

Piesa „Eu sunt vântul" este una dintre operele cele mai enigmatice ale autorului Jon Fosse. Deși este una dintre piesele cele mai reprezentative ale autorului, textul prezintă cea mai evidentă asemănare cu „Așteptându-l pe Godot" a lui Beckett. Regizorul Gábor Tompa a fost atras, în mod probabil, de structura deschisă a piesei, când a ales să o pună în scenă. Regizorul a dedicat spectacolul memoriei soției sale (actriáei Tekla Tordai), ceea ce conferă regiei o dimensiune extrem de personală. În recenzia sa, Tamara Constantinescu descrie producția pusă în scenă la Teatrul Maghiar de Stat Cluj ca fiind una dintre cele mai puternice interpretări scenice ale dramei lui Fosse, clasând-o totodată printre cele mai reușite adaptări recente. Spectacolul semnat de Gábor Tompa nu este o ilustrare fidelă a textului, ci mai degrabă un fel de reinterpretare a acestuia: o meditație asupra morții, a singurătății și a transcendenței.

STUDIU, ESEU, RECENZIE DE CARTE

Szabolcs Musca: Teatrul migrației, migrația teatrului: perspective privind crearea unui sector teatral și cultural (mai) incluziv

În acest studiu Szabolcs Musca oferă o analiză concisă a modului în care teatrul (sistemul teatral) european finanțat din fonduri publice se raportează la problematica migrației, la artiștii migranți și la spectacolele create de aceștia. Punctul său de plecare este existența unei tensiuni structurale între teatrele consacrate și societatea din ce în ce mai diversă, întrucât aceste instituții nu asigură reprezentare comunităților cu origini imigrante, nici în ceea ce privește repertoriul, nici în rândul publicul. Musca atribuie această deficiență instituțională, manifestată prin subreprezentare, atitudinii încă predominante în societățile europene, care tratează fenomenul migrației ca pe o situație excepțională, în loc să-l considere o trăsătură structurală în Europa zilelor noastre. Autorul susține că în teatrele tradiționale, chiar și atunci când se abordează problema migrației, se reflectă de obicei discursurile dominante care consideră fenomenul o criză și o problemă de securitate. În viziunea lui, o schimbare reală ar fi posibilă numai printr-o transformare profundă a funcționării acestor instituții (incluzând repertoriul, programul artistic, parteneriatele, politica de personal și relația cu

publicul). Musca abordează, de asemenea, aspectele estetice ale teatrului migrației, oferind viziuni care, în opinia sa, contestă status quo-ul, de exemplu prin aplicarea metodelor teatrului participativ, a dramaturgiei imersive, precum și prin practici de teatru comunitar. Studiul se încheie cu o scurtă prezentare generală a rețelelor culturale și de teatru dedicate migranților.

Sára Gábor: Ce face un teatrolog maghiar în Germania? Profesia de dramaturg în teatrele municipale din Ungaria și Germania

Sára Gábor a absolvit fosta Universitate de Artă Teatrală și Cinematografică din Budapesta înainte de restructurarea acesteia, iar după ce a petrecut câțiva ani la Teatrul „Örkény István", și-a continuat studiile în cadrul unui program internațional de masterat în dramaturgie la Frankfurt și Bruxelles, înainte de a se alătura echipei Teatrului din Aachen. Bazându-se pe această experiență educațională și profesională, ea compară în acest eseu modul de funcționare al teatrelor municipale din Ungaria și Germania din perspectiva unui dramaturg (în sensul german al cuvântului), luând în considerare sarcinile și cerințele postului într-un teatru de repertoriu. Folosind ca punct de plecare „Einführung", adică genul de discursuri introductive adresate publicului înainte de începerea spectacolului, ea subliniază că, în cultura teatrală germană, dramaturgul joacă un rol mai vizibil și mai integral în viața instituției. Dincolo de participarea propriu-zisă la procesele creative legate de spectacole, rolul dramaturgului cuprinde numeroase sarcini de comunicare și atribuții legate de funcționarea de zi cu zi, o proporție semnificativă dintre aceste activități având ca scop relaționarea cu publicul. Acest lucru înseamnă, de asemenea, că percepția asupra rolului dramaturgului într-un teatru municipal este determinată și de așteptările cetățenilor. Gábor leagă această perspectivă critică asupra instituției de contextul istoric al formării sistemului de teatre municipale, evidențiind atât avantajele, cât și dezavantajele rolului diferit al dramaturgului în cele două culturi.

Flóra Molnár: Postcolonialismul, transnaționalismul și critica instituțională în teatrul german contemporan

Flóra Molnár recenzează volumul „«PostHeimat» – Inquiries into Migration, Theatre and Networked Solidarity" („«PostHeimat» – Reflecții asupra migrației, teatrului și rețelelor solidarității"), editat de Ruba Totah și Jonas Tinius și publicat în limbile engleză și germană. Cartea apărută în 2025 conține interviuri, eseuri și studii referitoare la artiștii, operele artistice și forumurile rețelei teatrale cunoscută sub numele de PostHeimat. PostHeimat este o rețea de colaborare artistică care adună oportunitățile disponibile pentru artiștii refugiați, în Germania zilelor noastre, societatea țării fiind remodelată în prezent de migrație. Volumul examinează și modul în care refugiații proveniți din medii culturale diverse pot fi implicați activ în procese creative. În această concepție teatrul nu este doar un spațiu dedicat artei, ci și un forum social, o instituție politică care are puterea de a modela societatea; recenzia lui Molnár sintetizează textele incluse în volum în primul rând din acest punct de vedere, evidențiind cadrul teoretic postcolonial al cercetării.

Rosie Garton és Ildikó Rippel: No Woman's Land. Mersul pe jos ca mijloc dramaturgic în punerea în scenă a migrației materne

Pornind de la spectacolul autobiografic „No Woman's Land" (2016) al trupei de teatru Zoo Indigo, acest studiu analizează „mersul performativ" ca metodologie pentru conceperea unei dramaturgii a migrației. Prin explorarea experienței corporale a rezistenței, Ildikó Rippel și Rosie Garton au reștrăbătut fizic călătoria de 220 de mile a unei mame refugiate. Studiul argumentează că, prin experiența concretă a mersului pe jos și punerea în scenă a corpului matern epuizat, interpreții au creat o dramaturgie autentică pentru reprezentarea migrației. Bazându-se pe conceptul de empatie kinestezică, autoarele susțin că, în calitate de martori ai epuizării, ai mersului perseverent interpretat pe scenă, spectatorii au și ei parte de această experiență de autenticitate.

Rita Sebestyén: Rezistență fără limite, instantanee granulate

Rita Sebestyén recenzează pentru revista noastră volumul intitulat „On Censorship" de Ai Weiwei, publicat la începutul anului 2026. În lumina reacțiilor puternice provocate de carte, Sebestyén susține că ar fi mai indicat să citim această operă – care critică atât practicile mai evidente de reducere la tăcere ale regimului totalitar chinez, cât și pe cele mai ascunse folosite în democrațiile liberale occidentale – ca pe un manifest care dă dovadă de o viziune originală, și își are originea în arta lui Ai Weiwei. Cea mai mare valoare a sa constă în potențialul său provocator care stimulează dialogul. Prin urmare, Sebestyén aruncă o privire peste operele relevante ale lui Ai Weiwei – contextualizând astfel cartea, care este concepută ca o operă de artă complexă –, pentru a dezvălui apoi interpretarea artistului despre cenzură. Ai Weiwei definește cenzura ca o acțiune întreprinsă de instituțiile aflate la putere sau de conștiința dominantă dintr-o societate, menită să suprime vocile și modurile de exprimare ale celor care se află în afara curentului principal. Deoarece această definiție pune în joc și sisteme de valori culturale și religioase, ea devine – împreună cu procesele de gândire pe care le provoacă – complexă și capabilă să privească noțiunea de cenzură ca fiind mai mult decât o simplă restricție motivată politic.

Kriszta Kedves: Ambele sau niciuna? Reflecții asupra spectacolului „Pali și Lea” al Teatrului Național din Târgu Mureș, din perspectiva pedagogiei teatrale și a educației sexuale

În lucrarea sa de doctorat, teatroloaga Kriszta Kedves încearcă să facă legătura între pedagogia teatrală și educația sexuală. În Transilvania, domeniul teatrului aplicat în educație este puțin studiat, iar tema sexualității este încă înconjurată de tabuuri. Prin urmare, Trupa „Tompa Miklós” a Teatrului Național din Târgu Mureș a considerat important să abordeze acest subiect prin spectacolul „Pali és Lea” („Pali și Lea”) pus în scenă în 2019, cu scopul de a iniția o discuție despre sexualitate în rândul unui public format din elevi de liceu (cu vârste cuprinse între 15 și 18 ani). În acest articol, Kriszta Kedves își propune să analizeze această producție, explorând anumite aspecte teoretice și practice legate de pedagogia teatrală în contextul specific al culturii teatrale transilvănene.

INTERVIU

Attila Budaházi – Rita Sebestyén: Ar fi bine să vii acasă cu mine

Attila Budaházi și Rita Sebestyén se cunosc de aproape treizeci de ani, fiind profesioniști care activează în domeniul dramaturgie și teatrologiei. Amândoi au sosit în Regatul Unit în toamna anului 2018. Budaházi s-a mutat direct din Miercurea Ciuc la Edinburgh, unde a obținut calificarea de dramaterapeut. Sebestyén, cu experiența acumulată la Teatrul „Tamási Áron” din Sfântu Gheorghe și la Universitatea Babeș–Bolyai din Cluj-Napoca, s-a mutat mai întâi la Budapesta, unde a trăit timp de cincisprezece ani, apoi a petrecut cinci ani în Danemarca înainte de a ajunge în Anglia. Cei doi și-au urmărit și susținut reciproc activitatea de la distanță. Discuția dintre ei se concentrează pe răspunsurile profesionale pe care le dau la experiențe comune precum copilăria petrecută într-o dictatură, creația teatrală într-o comunitate minoritară și provocările emigrării.

Eszter Biró: „Sunt afară și înăuntru în același timp”

Réka Kincses, regizoare de teatru și film, precum și autoare-dramaturgă originară din Târgu Mureș, s-a mutat în Germania la mijlocul anilor 1990, după ce și-a finalizat studiile universitare la Budapesta. Artista, care locuiește în prezent la Berlin, este intervievată de Eszter Biró (fostă angajată a teatrului maghiar din Cluj, teatroloagă și traducătoare care locuiește tot în Germania de peste zece ani) despre experiențele sale legate de emigrare, de existența multiculturală și de influența acestora asupra identității și muncii sale creative. Potrivit lui Kincses, tocmai plecarea din mediul familiar de acasă i-a dat curajul să se lanseze în cariera creativă; mai mult, perspectiva de observator a celui din afară, inerentă vieții în străinătate, are influență și asupra spectacolelor pe care le creează în Ungaria sau România. Un astfel de exemplu este piesa „Karácsonyozzatok velünk, vagy ússzatok haza” („Fie sărbătoriți Crăciunul cu noi, fie vă întoarceți acasă”), pusă în scenă la Teatrul Örkény din Budapesta, în care un cuplu din Transilvania își vizitează fiica care s-a mutat în Germania.

Anikó Varga: „Mă simt bine aici”

Panna Adorjáni este scriitoare, regizoare de teatru și muziciană, originară din ţCluj, stabilită în prezent la Berlin. Cariera sa profesională este legată și de revista „Játéktér”, la care a colaborat încă de la înființarea publicației, fiind ulterior și membru al redacției timp de doi ani. În acest interviu realizat de Anikó Varga, artista vorbește despre diversele sale experiențe legate de emigrare, motivele personale și profesionale care au stat la baza plecării, diferențele dintre condițiile economice și culturale ale vieții artiștilor independenți în societățile din Europa de Est și de Vest, despre sentimentul de apartenență și de lipsă de apartenență, despre primul său roman publicat recent, despre activitatea sa teatrală în prezent și cercetarea doctorală.

DRAMĂ

Ildikó Lanstyák: Point of You

Spectacolul artistei Ildikó Lanstyák, intitulat „Point of You”, a avut premiera în 2025 la Dunajská Streda, un oraș din Slovacia cu o populație majoritar maghiară. Textul publicat este scenariul acestui spectacol, care se bazează pe un proiect anterior de cercetare artistică legat de acest oraș, în care Lanstyák a explorat atitudinea comunității locale față de migrație. Astfel, textul este strâns legat de contextul specific inițial; dar autoarea consideră că este important ca spectacolul să fie adaptat la locațiile actuale și să țină seama de contextul specific din perspectiva temei principale. Prin urmare, ea a încorporat în text elemente deschise și adaptabile (cum ar fi o scenă cu un chestionar care explorează problema stereotipurilor). În piesă, Matild Láng, o cosmeticiană locală, își povestește propria viață, relația ei cu un vânzător de shaorma de origine egipteană și iubirea simțită pentru un bărbat palestinian. Împletind poveștile clientelor care îi vizitează salonul, ea reflectează asupra migrației, xenofobiei, diferențelor culturale, poziției femeilor în culturile occidentale și orientale și, în general, asupra relației dintre femei și bărbați.